

— uoffisielle synspunkt

Løgnen som arbeidsstil

105799

AV JOHN SAND

KONG HAAKON BRUKTE DET UTTRYKK AT HALVDAN KOHT HADDE "STUKKET I LOMMEN" DE TELEGRAMMER HAN HADDE FÅTT FØR 9. APRIL 1940 OG SOM INNEHOLDT VARSLERNE OM TYSKERNES AKSJON. (PROF. FREDE CASTBERG I DAG-BOKSOPPTEGNELSE AV 11.1. 1945.

*

I den senere tid har vi som kjent sett flere eksempler på at statsråder har for- sømt sine plikter til informasjon av Stortinget i rett tid.

I norsk historie finnes et skremmende eksempel på hvilke skjebnesvangre følger det kan få når en statsråd unnlater å gi Stortinget viktige informasjoner som vedkommende hadde mottatt.

I dagene før 9. april 1940 kom det til utenriksminister Halvdan Koht en rekke meldinger, hovedsakelig fra Berlin- legasjonen, med alarmerende rapporter om bl. a. tyske troppeinnskipinger.

I okkupasjonstiden ble det av bl.a. Nygaardsvold stemplet som løgn og oppspinn at slike varsler kom Koht i hende. Men i brev av 17.4. 41 til statsråd Frihagen i Stockholm skriver Nygaardsvold: "Jo, vi mottok varsler både 7.april og 4. april 1940, likeså 5.6. 7. og 8.april."

Et av de alvorligste advarsler kom om ettermiddagen 7. april 1940. Om dette forteller daværende sekretær i UD, Gudrun Martius (senere fru Ræder):

"Hele søndag 7. april var jeg vakthavende sekretær i chifferkontoret. Om ettermiddagen kom det telefon fra legasjonen i Berlin, og sendemann Scheel dikterte meg et telegram i kode som jeg løste. Det hadde et for meg sensasjonelt innhld:
- Det opplyses fra pålitelig hold om troppetransport, nevnt i min rapport 611, at 18 å 20 skip med en samlet tonnasje på 150 000 tonn har gått ut fra Stettin med vestlig kurs natt til 5. april...."

Frk. Martius, som ble meget oppskaket over meldingen, ringte med en gang til Koht som var hjemme på Lysaker. Hun refererte meldingen og har senere fortalt at Koht tok denne oppsiktsvekkende rapport med stor ro. I boken "Liv og drøm" skriver Johan Hambro s. 209:

"Koht fant ingen grunn til å varsle Stortingets president eller Utenrikskomiteen om denne truede melding fra Berlin."

Side 208 i samme bok opplyser Hambro:

"Det var ikke bare overfor Stortinget Koht tidde"

Etter å ha oppsummert alle meldinger som kom til Koht, konstaterer den franske historiker prof. Kersaudy i "Kappløpet om Norge" s. 58:

"Så underlig det enn høres, fant ikke den norske regjering det nødvendig å mobilisere landets forsvar, selv etter å ha mottatt så alarmerende meldinger". (Forts. neste s.)

— uoffisielle synspunkt

Hva ville skjedd om Koht hadde informert Utenrikskomiteen om de varsler han hadde mottatt? "Da ville ikke Sven Nielsen, Jon Sundbye og Hambro latt tingene gå upåvirket hen", skriver Harald Berntsen i boken "Malstrømmen" s. 573.

Men ville en mobilisering i de første april-dagene 1940 - slik generalstabssjef Hatledal så energisk gikk inn for - ha spilt noen rolle? Jeg lar de sakkyndige svare:

De ledende tyske generaler Keitel og Jodl sa begge under Nürnbergsaken at hvis norske tropper hadde vært på plass i rett tid, ville operasjonen (den tyske) ha støtt på meget store vanskeligheter. Marskalk Mannerheim uttaler det samme i sin bok "Minnen". Den danske kommandørkaptein Kjølsten uttaler "Hvis Norge blot havde mobiliseret i Tide, ville det ikke alene ha vanskeliggjort den tyske Operationsplans Udførelse, men hele den militære Operation mod Norge vilde i saa fald efter all Sandsynlighed Næppe være bragt til Udførelse."

I "Veien mot katastrofen" skriver general Lindbäck-Larsen:

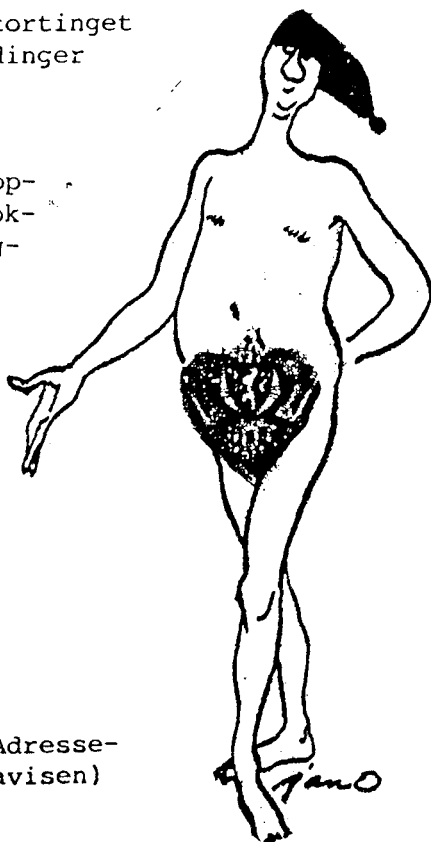
"Dersom Norge hadde mobilisert i tide, så ville tanken på å angripe Norge våren 1940 overhodet ikke blitt aktuell, og slett ikke på tysk side.... det er endog ikke utenkelig at angrepet ville blitt oppgitt om vi hadde mobilisert i dagene omkring 1. april."

Yngre lesere vil vel spørre:

"Hvilke følger fikk det for Koht at han hadde fortiet overfor Stortinget at så mange alermerende meldinger strømmet inn?"

Svaret er: ingen. "Koht la skylden på Ulrich Stang, opplyser dr. John Midgaard i boken "9.april". Stang var legasjonsråd i Berlin. I 1941 meldte han seg inn i NS og sto derfor laglig til for hugg. Han ble tiltalt for tjenesteforsømmelse som legasjonsråd. Han ble frikjent for dette. Likevel ble han av Høyesterett dømt til 8 års fengsel, til tross for at det kun var medlemskapet og noen avisartikler som var skrevet i 1942, som ble stående igjen.

(Adresse-
avisen)

”

Under okkupasjonen ble det av flere, bl.a. statsminister Nygaardsvold, stemplet som løgn og oppspinn at slike varsler (om troppeinnskipninger av tyske soldater) kom utenriksminister Koht i hende. Men i brev av 17. 4.41 til statsråd Frihagen i Stockholm skriver Nygaardsvold at "jo, vi mottok varsler både den 1., 4, to ganger den 5, den 6. 7. og 8. april".

”

Redaktør Arve Solstad (i Dagbladet) skrev nylig om utenriksminister Halvdan Koht:

"Den mannen hadde godt minne."

Og det er nok riktig. Men Koht hadde samtidig en sjelden høyt utviklet evne til å fortrenge realiteter.

John Sand

*

"If things were to be done twice, all would be wise", (Hvis ting kunne gjøres to ganger, ville alle være kloke" (Engelsk)

*

"Ingen ting er so gale, det ikkje kunde ha vore verre." (Norsk)

*